

УДК 81'373.21(477.83)

DOI: 10.18523/Ісmp2522-9281.2021.7.143-162

Любомир Сегін

<https://orcid.org/0000-0003-1966-0773>

СТРУКТУРНО-СЛОВОТВІРНІ ОСОБЛИВОСТІ МІКРОТОПОНІМІВ ДОНЕЧЧИНИ

У статті проаналізовано структурно-словотвірні особливості простих, двослівних, прийменникових та багатокомпонентних мікротопонімів Донеччини. З'ясовано, що прості оніми зазвичай утворені лексико-семантичним способом. Мікротопоніми, утворені морфологічним способом, представлені переважно суфіксальними дериватами. Серед складених двослівних конструкцій найбільше виявлено двочленних найменувань, атрибутом у яких найчастіше є прикметник.

Ключові слова: мікротопонім, прості, складні, складені оніми, прийменникові сполуки, модель, іменник, прикметник.

Вступ

Останнім часом спостерігаємо активне вивчення регіональних онімів, що дає змогу комплексно проаналізувати всі назви, що функціонують на певній території. На сьогодні об'єктом ономастичних студій Донеччини стали імена (Ю. Буга, Г. Кравченко), прізвища (Н. Булава, В. Познанська та ін.), прізвиська (О. Антонюк, В. Познанська), ойконіми (Є. Отін, Є. Ткаченко), гідроніми (Є. Отін) тощо. Проте вивчення онімів Донеччини буде неповним без дослідження місцевого мікротопонімікону, який відображає особливості говірок, специфіку рельєфу, історію заселення

© Любомир Сегін, 2021

регіону, матеріальну і духовну культуру населення, зв'язки з іншими народами тощо.

Мікротопоніми різних регіонів України неодноразово ставали об'єктом вивчення. Наразі досліджено мікрооб'єкти Львівської (З. Купчинська, О. Мосур, Ю. Осінчук, О. Проць, Н. Сокіл, Н. Яніцька), Івано-Франківської (Л. Білінська, Н. Вебер, О. Михайльчук та ін.), Волинської (Г. Аркушин, О. Стрилюк), Чернівецької (І. Чеховський), Тернопільської (Г. Бучко, Д. Бучко, Н. Лісняк, О. Лужецька, М. Сороцька), Хмельницької (І. Ординська, Н. Торчинська, М. Торчинський, Я. Янчишина), Закарпатської (В. Баньї), Кіровоградської (О. Заїнчовська, Р. Ляшенко), Черкаської (О. Василик, З. Денисенко), Вінницької (І. Олександрук, Н. Павликівська) областей. Незважаючи на те, що назви мікрооб'єктів, як слушно зазначають науковці, належать до найчисельнішого класу онімів, проте досі такі найменування Донеччини, як і сходу України загалом, вивчали епізодично, поверхнево. Окремі аспекти мікротопонімікону Донеччини описані в наукових розвідках Є. Отіна, Л. Сегіна (Отин, 2014; Сегін, 2020). Однак спеціальних комплексних ґрунтовних досліджень мікротопонімії Донецької області поки немає. Мікротопонімікон цього краю не лише не досліджений, але й не зібраний у повному обсязі. Усе це зумовлює актуальність пропонованого дослідження. За словами К. Цілуйка, з усіх категорій лексики саме топонімія найвиразніше зберігає безпосередні й реальні співвідношення між явищами мови й різними сторонами суспільного життя. Кожен народ дає свої назви водам, лісам, горам, долинам, полям, лугам, містам і селам. У цих назвах відображено історію його матеріальної і духовної культури, побуту, природно-географічне середовище. Тому географічні найменування органічно вплетені в лексичну систему мови, становлять цінне, а подеколи єдине джерело історичного вивчення народу, його мови й культури (Цілуйко, 1957, с. 63). Має рацію Н. Торчинська, зазначаючи, що мікротопоніми впродовж століть зазнають значних змін, причому найчастіше зникають – спочатку з карти села, а з часом і з мовлення його мешканців (Торчинська, 2014). Тому важливо виявити й зафіксувати такі оніми, щоб не втратити безповоротно.

Теоретичне підґрунтя

Мета статті – проаналізувати структурно-словотвірну організацію мікротопонімів Донеччини. Мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) виявити, зафіксувати й інвентаризувати мікротопоніми досліджуваного регіону;
- 2) виокремити структурні типи зібраних мікротопонімів;
- 3) визначити способи й засоби творення та їхню продуктивність;
- 4) окреслити моделі творення складених конструкцій.

Вивчення особливостей словотвірної системи мікротопонімії є важливим етапом у дослідженні мікротопонімікону Донеччини, оскільки дає змогу вивчити внутрішні закони мікротопонімного простору мови, зрозуміти взаємозв'язок та співвідношення між його окремими елементами, а також значно полегшує «прочитання їх семантики» (Карпенко, 1973, с. 43). На сьогодні можна говорити про особливості структурно-словотвірної організації системи мікротопонімів лише окремих регіонів України. У мовознавстві питання творення назв малих географічних об'єктів розглядали Д. Бучко, Л. Гумецька, Ю. Карпенко, З. Купчинська, Н. Лісняк, О. Михальчук, Н. Сокіл, Н. Подольська, О. Суперанська та ін., на теретичні постулати яких й опираємося.

Методи і матеріал дослідження

Методика дослідження структурно-словотвірних особливостей мікротопонімів спирається на прийоми анкетування та інтерв'ювання (для збирання мікротопонімного матеріалу) та методи: описовий (для інвентаризації, класифікації й інтерпретації мікротопонімів), структурний (для опису структурних особливостей простих, складних і складених онімів), кількісного аналізу (для встановлення продуктивності структурних типів, словотвірних способів і засобів). Джерельною базою статті слугували 80 мікротопонімів із праці Є. Отіна (Отин, 2014), а також зібрані шляхом опитування місцевих жителів населених пунктів досліджуваного краю. У результаті обстеження було виявлено й зафіксовано 423 найменування малих географічних об'єктів.

Результати дослідження

Структурно-словотвірні особливості назв топооб'єктів розглянуто в працях багатьох мовознавців (Д. Бучко, Л. Гумецька, Ю. Карпенко, І. Ковалик, Н. Подольська, О. Суперанська та ін.), у яких спостерігаємо різні підходи до словотвірного аналізу власних географічних назв. Зібрані мікротопоніми Донеччини за структурою поділяємо на кілька груп: однослівні, двослівні, применникові конструкції та описові.

Таблиця 1

Кількісний розподіл мікротопонімів за структурою

№ з/п	Структурні типи мікротопонімів	Кількість
1	Однослівні мікротопоніми	248
2	Двослівні мікротопоніми	90
3	Прийменникові конструкції в ролі мікротопонімів	135
4	Багатокомпонентні мікротопоніми	30

1. Однослівні мікротопоніми

До класу однослівних мікротопонімів зараховуємо назви, що складаються лише з одної лексеми. Однолексемні мікротопоніми є продуктивними елементами мікротопонімікону Донеччини (49,3 % загальної кількості зібраного матеріалу). У межах простих найменувань виокремлюємо назви мікрооб'єктів, що утворені лексико-семантичним, морфологічним, морфолого-синтаксичним та лексико-синтаксичним способами.

Аналіз зібраного матеріалу підтверджує думку багатьох дослідників про те, що з-поміж способів словотворення найбільшу продуктивність виявляє лексико-семантичний спосіб (150 онімів, 60,4 %), суть якого полягає в тому, що звукова оболонка залишається незмінною, але слово набуває нового значення і стає похідним (Карпенко, 1992 та ін.). На думку ономастів, цей спосіб може бути представлений двома основними механізмами: онімізацією та трансонімізацією (Подольская, 1983, с. 6; Сокіл, 2008). У мікротопонімній системі досліджуваного регіону засвідчено власні найменування, утворені шляхом онімізації апелятивів і в сингулярній, і в плуральній формах. Власні найменування в множині є продуктивними, хоча кількісно їх значно менше: (*Йолочки* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Ларьки* (місце, Слов'янськ Крам.), *Сади* (куток, Слов'янськ Крам.), *Виноградники* (куток, Слов'янськ Крам.), *Соловки* (частина Ленінського району м. Донецька) та ін. У лінгвістичній літературі такі топоніми-плуративи також зараховують і до географічних назв, утворених афіксальним способом за допомогою спеціалізованого топонімотворчого форманта *-и* (Лисенко, 2009, с. 214). Аналіз зібраного матеріалу засвідчив, що з-поміж мікротопонімних одиниць логічно виокремити оніми на зразок *Виноградники* (куток, Слов'янськ Крам.), *Соловки* (частина Ленінського району м. Донецька), *Куби* (куток, Бахмут Бахм.) та ін. Щодо таких утворень підтримуємо думку Н. Сокіл, згідно з якою «найменування у формі множини теж онімізувалися» (Сокіл, 2008, с. 105).

Водночас у мікротопоніміконі Донеччини диференціюємо й афіксальні одиниці, наприклад, *Урали* (квартал, Селидове Волн.).

Переважно мотиваторами мікротопонімних одиниць є непохідні основи: *Низ* (куток, сел. Щербинівка Крам.; куток, с. Дробишеве Крам.), *Крига* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Кузня* (місце, сел. Щербинівка Крам.; Слов'янськ Крам.), *Криниця* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Хімік* (мікрорайон, Слов'янськ Крам.), *Кар'єр* (яр, Слов'янськ Крам.; Бахмут Бахм.), *Парк* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Стандарт* (частина Ленінського району, Донецьк), *Журавель* (окраїна, сел. Щербинівка Крам.), *Клуб* (місцевість, сел. Щербинівка Крам.), *План* (куток, с. Дробишеве Крам.), *Біс* (територія в районі шахти «Торецька», сел. Щербинівка Крам.), *Гора* (куток, с. Дробишеве Крам.), *Яма* (територія, автостанція, Донецьк) та ін. Виявлено також низку власних найменувань, мотиваторами яких є загальні назви з похідними основами, утворені за допомогою різноманітних афіксальних засобів: *Пекарня* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *П'ятак* (ділянка землі, Слов'янськ Крам.), *Вишка* (пагорб, Слов'янськ Крам.), *Йолочки* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Тупик* (кінець вул. Центральна, сел. Щербинівка Крам.), *Посадка* (місце, територія, Слов'янськ Крам.) та ін.

Незначна кількість назв мікрооб'єктів Донеччини виникла внаслідок онімізації лексем, ускладнених префіксальними морфемними ресурсами (*Забалка* (місцевість, сел. Щербинівка Крам.), *Забахмутка* (район міста, Бахмут Бахм.), *Забольниця* (частина району, Бахмут Бахм.)); імовірно є також схема деривації цієї мікротопоназви від номінативно-прийменникової конструкції (*За Балкою*, *За Бахмуткою*, *За Больницею*), а також одиниць, що утворилися конфіксальним способом (*Заріччя* (район міста, Бахмут Бахм.), *Підгір'я* (місце, Краматорськ Крам.)).

У мікротопоніміконі Донеччини засвідчено також поодинокі випадки онімізації складноскорочених слів (*Совхоз* (куток, Слов'янськ Крам.), *Строймаш* (мікрорайон, Слов'янськ Крам.), *Рибхоз* (мікрорайон, Слов'янськ Крам.), *Хімпром* (куток, Слов'янськ Крам.)), а також ініціальних буквених та складових абревіатур: *ЦНЛ* (частина мікрорайону, Слов'янськ Крам.), *АІЗ* (зупинка, територія, Слов'янськ Крам.), *САТУ* (територія навколо коледжу, Слов'янськ Крам.), *Цветмет* (територія, Бахмут Бахм.) та ін.

Трансонімізація – це перехід власних найменувань з однієї мікросистеми онімів в іншу (Ковалик, 2008, с. 281). Є. Отін називає причини тран-

сонімізації, що є визначальними в процесі творення мікротопонімів: суміжне розміщення географічних об'єктів, яке створює умову для перенесення назви з уже найменованого на безіменний об'єкт, референтна конотація первинного власного імені, усвідомлене перенесення первинних назв на віддалені, територіально не пов'язані об'єкти (Отін, 1992, с. 16). На думку Г. Лукаш, існування в мові трансонімізації зумовлене змінами в житті суспільства, які поглиблюють знання про предмети та явища реального світу, змінами вже поійменованих об'єктів, а також емоційно-експресивними чинниками, пов'язаними з відображенням у вторинній номінації оцінної і прагматичної програм комунікації (Лукаш, 2006, с. 173). Серед мікротопонімікону Донеччини досить поширеним є явище трансонімізації антропонімів – *Шевалда* (балка, Краматорськ Крам.) < Шевалда (прізвисько), *Семашко* (частина Кіровського району м. Донецька) < Семашко (прізвище) та ін.; макротопонімів – *Монголія* (частина приватного сектору мікрорайону Артема, Слов'янськ Крам.) < Монголія (назва країни), *Польща* (куток, сел. Щербинівка Крам.) < Польща (назва країни) та ін.; ойконімів – *Варшава* (приватний сектор у центрі міста Слов'янська Крам.) < Варшава (столиця Польщі), *Шанхай* (мікрорайон Слов'янська, мікрорайон Горлівки) < Шанхай (місто), *Бахчисарай* (частина міста Маріуполя) < Бахчисарай (місто) та ін.; гідронімів – *Бакай* (житловий масив, який прилягає до річки) < Бакай (річка), *Шишма* (балка, с. Заможне Маріуп.) < Шишма (ручай), *Колонтаївка* (мікрорайон, Слов'янськ Крам.) < Колонтаївка (річка); ергонімів – *Прогрес* (територія, зупинка, Слов'янськ Крам.) < Прогрес (назва кінотеатру) та ін.

У мікротопоніміконі Донеччини продуктивні й одиниці, утворені морфологічним способом. З-поміж зібраного матеріалу виявлено лише суфіксальні деривати, мотивовані переважно власними назвами. Відапелативні суфіксальні утворення менш уживані.

Серед суфіксальних дериватів найпродуктивнішими є мікротопонімні одиниці з формантом *-івка*, (*-овка*, *-євка*) – 45 одиниць, 51,7 %. Утворені мікротопоніми на *-івка* від елементів українського антропонімікону, що іменують власників полів, пасовищ, садів та інших дрібних географічних об'єктів чи перших поселенців, засновників частин сіл, вулиць тощо: *Каширівка* (частина вулиці Привокзальної, сел. Щербинівка Крам.) < антр. Кашир, *Черевковка* (мікрорайон, Слов'янськ Крам.) < антр. Черевко, *Проконівка* (куток, Слов'янськ Крам.) < антр. Прокіп, *Голубовка* (мікрорайон, Слов'янськ Крам.) < антр. Голуб) та ін.

У мікротопонімному просторі Донеччини засвідчено також власну назву з топоформантом **-івка**, мотивовану топонімом: *Карáсівка* (частина Маріуполя, Маріуп.) < Карасу, ергонім: *Лідієвка* (частина Кіровського району м. Донецька, Дон.).

За такою моделлю виникли й відапелятивні назви географічних об'єктів, які є утвореннями пізнішого походження та почали з'являтися за аналогією до вже сформованої системи топонімів на **-івка (-овка, -євка)**, коли цей топоформант «набув своєї максимальної продуктивності» (Котович, 2005, с. 94): *Баранівка* (територія вул. Паркової та Перемоги, сел. Щербинівка Крам.) < апелятив баран + -івка, *Собачовка* (кінець вул. Привокзальної, сел. Щербинівка Крам.) < апелятив собака + -овка, *Болгаровка* (приватний сектор, Слов'янськ Крам.), *Полотнянівка* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Нахаловка* (район, де раніше було розташоване ДАІ, сел. Щербинівка Крам.), *Щеміловка* (місцевість на виїзді з міста, Слов'янськ Крам.), *Жабалуєвка* (куток, с. Благодатне Дон.) < *жабалуй (велика жаба) та ін.

Досить активно в мікротопоніміконі Донеччини побутують мікротопонімні одиниці, утворені від апелятивів за допомогою форманта **-ка-**, оскільки, як відомо, він є полісемантичним, тому й продуктивний у поєднанні як з апелятивами, так і з онімами: *Шнурковка* (територія, Слов'янськ Крам.), *Проскуряковка* (частина мікрорайону, Слов'янськ Крам.), *Чапаєвка* (приватний сектор, Слов'янськ Крам.), *Януковка* (земельна ділянка, територія, Донецьк), *Рутченковка* (частина Кіровського району м. Донецька), *Бесарабка* (житловий масив, Донецьк), *Рахметовка* (місце, Донецьк), *Макаронка* (північна частина Калінінського району м. Донецька), *Гарячка* (озеро, Слов'янськ Крам.), *Карандашка* (куток, Слов'янськ Крам.), *Целінка* (мікрорайон, Слов'янськ Крам.), *Соленка* (озеро, Слов'янськ Крам.), *Заброшка* (куток, територія, Бахмут Бахм.; мікрорайон, Часів Яр Бахм.), *Пожарка* (площа, Донецьк), *Музикалка* (територія, майданчик, Бахмут, Бахм.) тощо. Інші афікси в мікротопоніміконі Донеччини є непродуктивними: **-щин-** (*Каханівщина* (куток, Дробішеве Крам.)), **-ок** (*Бредок* (частина вулиці, сел. Щербинівка Крам.)), **-н-** (*Коровня* (територія вул. Сонячної, сел. Щербинівка, Крам.)), **-а** (*Кракова* (частина вул. Привокзальної, сел. Щербинівка Крам.)), **-и** (*Урали* (квартал, Селидове Волн.)).

Малопродуктивними в мікротопонімії досліджуваного краю є найменування, утворені шляхом об'єднання в одне ціле кількох слів або основ

(9 онімів, 9,1 %). Вони мають у своїй структурі іменникові основи: *Масложир* (невеликий приватний сектор, територія, Слов'янськ Крам.), *Ситрозавод* (куток, Слов'янськ Крам.), числівникову основу + іменник: *Восьмихатка* (частина мікрорайону, Слов'янськ Крам.), *П'ятихатки* (частина мікрорайону, Бахмут Бахм.), *Восьмиквартирка* (частина мікрорайону, Слов'янськ Крам.), *Дев'ятихатки* (частина мікрорайону, Макіївка).

У мікротопоніміконі Донеччини засвідчено лише одну композитну одиницю, утворену шляхом зрощення словосполучення. Цей онім виник унаслідок з'єднання іменника з формою наказового способу другої особи однини дієслова *знати*: *Чортзнай* (балка, с. Старогнатівка Маріуп.).

Не є продуктивним у досліджуваному мікротопоніміконі спосіб основокладання, ускладнений суфіксацією: *Салотонка* (куток, Слов'янськ Крам.). Зрідка представлене явище аббревіації (*Пене* (парк піонерів, Макіївка Дон.), *Рудуч* (шахта і поселення навколо неї, Горлівка Горл.)). На думку В. Лучика, непродуктивність аббревіації як способу номінації лежать і в мовній, і в позамовній площинах: по-перше, аббревіатури – це штучне й порівняно нове мовне явище, поширене насамперед в ергонімії, по-друге, для їхнього виникнення в системі топонімів немає природного підґрунтя, бо в основі аббревіатур – невластиві топонімії багатокомпонентні усталені конструкції (Лучик, 2007, с. 178).

До однослівних найменувань належать й оніми, співвідносні з прикметниками. У мовознавстві існують суперечливі думки щодо особливостей творення таких мікротопонімів. Зокрема, Є. Черняхівська вважає, що до топонімів, утворених лексико-семантичним способом, варто заховувати оніми, співвідносні з прикметниками (Черняхівська, 1962, с. 105). Водночас Д. Бучко, В. Банької дотримуються іншого погляду. Дослідники вважають, що початково такі назви мали двочленну структуру, проте з часом втратили стрижневе слово, після чого атрибут субстантивувався (*Закурортна* (Слов'янськ Крам.) < Закурортна станція, *Циганська* (Слов'янськ Крам.) < Циганська вулиця, *Глібове* (пляж, сел. Щербинівка Крам.) < Глібове поле та ін.). За словами Д. Бучка, такі мікротопоніми утворилися в результаті «десигматизації атрибутивних словосполучень та субстантивації атрибутивного члена» (Бучко, 1992, с. 24). Серед різновидів морфолого-синтаксичного способу для мікротопонімної системи характерна лише субстантивація (перехід слів різних частин мови в іменник). Саме тому мікротопоніми, утворені морфолого-

синтаксичним способом деривації, називають субстантивами, або субстантивітами (Баньої, 2019, с. 44 та ін.). У мікротопоніміконі досліджуваного регіону найбільшою є група відапелятивних субстантивованих одиниць. Субстантивації зазнають атрибутивні члени, виражені здебільшого прикметниками, рідше порядковими числівниками:

До відапелятивних мікротопоназв належать одиниці, утворені внаслідок субстантивації прикметників чоловічого роду в однині (*Дивний* (частина мікрорайону, Слов'янськ Крам.), *Мирний* (частина мікрорайону, Слов'янськ Крам.), *Утячий* (ставок, сел. Щербинівка Крам.) та ін.), жіночого роду в однині (*Шовкопрядна* (куточок у кінці вулиці Степової, сел. Петрівка Крам.), *Скотовата* (балка, басейн Казенного Торця), *Оглядова* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Скелювата* (куток, Торецьк Крам.) та ін.), середнього роду в однині (*Біленьке* (мікрорайон, Краматорськ)) та в плюралній формі (*Очисні* (територія, Слов'янськ Крам.), *Саманні* (куток, с. Північне Крам.)), а також порядкових числівників (*Дванадцята* (окраїна, Торецьк Крам.)). Апелятиви таких утворень указують на особливості форми географічних об'єктів (*Напівкруглий* (будинок, Слов'янськ Крам.)), гідрогеографічні ознаки місцевості (*Грузька* (окраїна, сел. Петрівка Крам.)), певний вид рослинного покриву (*Лісний* (частина мікрорайону, Слов'янськ Крам.)), особливості ґрунтового покриву (*Скелювата* (куток, Торецьк Крам.)), місце розташування (*Закурортна* (станція, Слов'янськ), *Заперевальний* (мікрорайон, Донецьк), *Восточний* (мікрорайон, Слов'янськ Крам.), *Северний* (мікрорайон, Слов'янськ, Дон.) та ін.), колір (*Біленьке* (мікрорайон, Краматорськ)), результат господарської діяльності людей (*Кірпичний* (куток, Слов'янськ Крам.) та ін.), характер жителів (*Мирний* (частина мікрорайону, Слов'янськ Крам.)) тощо.

Відонімні субстантивіти представлені насамперед відантропонімічними найменуваннями із суфіксами *-ів(-ов-)*: *Глібове* (пляж, сел. Щербинівка Крам.) < Глібове поле < антр. Гліб, *Легейдове* (пляж, сел. Щербинівка Крам.), *Щурове* (пляж, сел. Щербинівка Крам.), *Пирогово* (будівля, сел. Щербинівка Крам.), *Брянцево* (територія вул. Лесі Українки, сел. Петрівка Крам.), *Сопільняковий* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Бикове* (куток, Краматорськ), *Мушкетово* (мікрорайон, Донецьк), зрідка відойконімічними – *Глодосове* (територія колишнього села, Бахм.), іноді *-ськ-, -ін-*: *Сапатчихівське* (початок вул. Польової, сел. Петрівка Крам.), *Бантшишевське* (місце, Краматорськ), *Самайдикіне* (куток, с. Дробишеве Крам.).

2. Двослівні мікротопоніми

Значною і продуктивною частиною мікротопонімікону Донеччини є аналітичні власні найменування. Складені найменування, на думку О. Проць, з-поміж усіх класів пропріативів найбільше притаманні структурно-словотвірній організації мікротопонімів (Проць, 2001, с. 399). Дослідники одностайні в тому, що за допомогою таких формацій чіткіше іменовано певний об'єкт місцевості. В. Баньої слушно зазначає, що людина в процесі пізнання навколишньої дійсності намагається виділити та індивідуально означити окремі одиниці реальності, повною мірою відобразити взаємозв'язок та нерозривну єдність кількісних і якісних характеристик предмета, а тому називає географічний об'єкт не лише словами, а й словосполученнями, реченнями чи надреченнєвими комплексами (Баньої, 2019, с. 44].

Складені мікротопоніми поділяємо на: 1) двослівні структури; 2) прийменникові конструкції; 3) описові формації. Серед зібраного матеріалу зафіксовано двослівні найменування, з-поміж яких є чимало атрибутивних сполук, що реалізовані двома структурними моделями: 1) «прикметник + іменник», 2) «числівник + іменник». Двослівні мікротопоніми першої моделі диференційовані на три підгрупи: а) «якісний прикметник + іменник», б) «відносний прикметник + іменник», в) «присвійний прикметник + іменник».

Продуктивною є модель «якісний прикметник + іменник». Якісні ад'єктиви в таких назвах містять вказівку на:

а) забарвлення: *Біла Школа* (ЗОШ № 20, сел. Щербинівка Крам.), *Красна Школа* (ЗОШ № 21, сел. Щербинівка Крам.), *Красні Колоди* (місцевість у районі шахти «Торецька», Торецьк Крам.), *Красний Городок* (Слов'янськ Крам.), *Красний Міст* (Слов'янськ Крам.), *Красні Ворота* (Слов'янськ Крам.), *Сині Ворота* (Слов'янськ Крам.), *Червоний Кут* (Краматорськ Крам.) та ін. Кольороназви у складі власних назв виконують функцію ідентифікації й індивідуалізації номінованого об'єкта (Яніцька, 2009, с. 42). Як бачимо, кольоропозначення мікротопонімікону Донеччини складається з трьох елементів, що мають різний ступінь продуктивності. Найбільш продуктивним у структурі мікротопонімії є колоратив *червоний* (*красний*). Серед зібраного матеріалу колоратив *червоний* найчастіше позначає колір штучного об'єкта. З лексемами *білий* і *синій* у мотивувальній базі зафіксовано лише по одній мікротопонімній

одиниці. Кольороназви серед зібраних мікротопонімів найчастіше позначають колір штучного об'єкта;

б) величину, розмір (*Глибока Балка* (Краматорськ Крам.));

в) форму (*Гостра Могила* (Слов'янськ Крам.));

г) час появи об'єкта: *Стара Церква* (Слов'янськ Крам.; Бахмут Бахм.), *Старий Крим* (частина міста, Маріуполь Маріуп.), *Нове Селище* (Слов'янськ Крам.), *Старе Місто* (частина міста, Краматорськ, Крам.), *Новий Світ* (мікрорайон, Краматорськ Крам.);

д) інші ознаки: *Суха Балка* (околиця, сел. Петрівка Крам.), *Дурне Село* (мікрорайон, Слов'янськ Крам.), *Хитрий Ринок* (Слов'янськ Крам.; Маріуполь Маріуп.), *П'яна Балка* (Юнокомунарівськ Горл.) тощо.

У мікротопонімній моделі «відносний прикметник + іменник» залежний компонент може вказувати на:

а) місце розташування: *Нижня Ганнівка* (вул. Зарічна, сел. Щербинівка Крам.), *Середня Ганнівка* (вул. Вишнева, сел. Щербинівка Крам.), *Верхня Ганнівка* (вул. Шевченка, сел. Щербинівка Крам.), *Верхній Парк* (Бахмут Бахм.), *Нижній Парк* (Бахмут Бахм.), *Верхній Квадрат* (частина мікрорайону, Слов'янськ Крам.), *Нижній Квадрат* (частина мікрорайону, Слов'янськ Крам.) та ін. Як бачимо, такі атрибутивні сполуки досить часто виникають завдяки сполучуваності антоніміїчних прикметників з іменником (*Нижня Ганнівка*, *Верхня Ганнівка* та ін.). З цього приводу Ю. Карпенко зазначає, що інколи процес своєрідного узагальнення топонімів із географічним терміном призводить до виникнення чітко регламентованих топонімічних найменувань, зокрема, численними на Буковині є такі назви частин села, як *Горішний Кут* та *Долішний Кут* (Карпенко, 1970, с. 38);

б) етнічну, соціальну характеристику. В основах мікротопонімів досить часто закладено цінну інформацію про буття різних народів (українців, греків, росіян, поляків, євреїв, турків) на досліджуваній території. Незважаючи на місця компактного проживання інших етносів на території Донеччини, населення переважно є українським, що й простежуємо в мотивувальній базі найменувань, які здебільшого українські. Фіксуємо лише поодинокі оніми, що засвідчують перебування інших народностей: *Циганський Хутір* (куток у районі шахти «Торецька», Торецьк Крам.), *Болгарський Хутір* (територія, Торецьк Крам.), *Єврейський Будинок* (Слов'янськ Крам.), *Єврейське Кладбище* (Слов'янськ Крам.), *Циганський Посьолок* (частина Калінінського району, Донецьк), *Єврейський*

Хутір (куток, с. Дробишеве Крам.), *Царське Село* (частина Ворошилівського району, Донецьк) тощо;

в) місцеву флору: *Ялинковий Яр* (Краматорськ Крам.);

г) певний об'єкт поблизу: *Залізничний Міст* (сел. Щербинівка Крам.), *Церковний Колодязь* (сел. Щербинівка Крам.), *Смольне Кладбище* (Слов'янськ Крам.);

д) попереднє місце проживання мешканців: *Уральські Дома* (квартал, Селидове Волн.) тощо.

У формуванні мікротопонімікону досліджуваного регіону з атрибутивними сполуками активно беруть участь компоненти посесивно-релятивного характеру, у яких атрибутивний компонент виражений присвійним прикметником. Прикметники у складі цих назв мають суфікси *-ів-, -ов-, -ськ-* і вказують на особу – власника об'єкта. Переважно такі прикметники утворено від антропонімів, зокрема від імен: *Асланова Балка* (с. Миколаївка Маріуп.); прізвищ першоносія: *Хутір Щербинівський* (сел. Щербинівка Крам.), *Британський Міст* (сел. Щербинівка Крам.), *Петровські Бугри* (місцевість, сел. Петрівка Крам.), *Петровський Ставок* (Торецьк Крам.), *Рижків Хутір* (район, Торецьк Крам.), *Хутір Грецьких* (район, Торецьк Крам.), *Шипітьків Яр* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Жданівське Кладбище* (Слов'янськ Крам.), *Шнурковська Больниця* (Слов'янськ Крам.), *Хутір Грецький* (сел. Щербинівка Крам.). Зрідка посесивно-релятивне значення конденсують у собі відойконімні компоненти: *Шишові Гори* (височина, с. Великі Шишовки). Переважно залежне слово в таких назвах є препозитивним, в окремих випадках воно постпозитивне (*Хутір Щербинівський*, *Хутір Грецький* (*Хутір Грецьких*), *Маяк Клиновий*). Як бачимо, серед відантропонімних мікротопонімів переважають відпрізвищеві. Дослідники пояснюють це тим, що прізвища є більш конкретним виразником позначення особи, якій належав об'єкт (Баньої, 2019, с. 8).

Окремий підтип формують також мікротопоніми, розрізнявальним елементом яких слугують порядкові числівники, що містять вказівку на порядковий номер денотата. Найчастіше вживаними є числівники *перший, другий, третій*. На думку дослідників, виникнення таких формацій може бути зумовлене потребою номінувати кілька однотипних об'єктів, що розташовані близько один від одного, тому атрибути в цьому випадку виконують розрізнявальну функцію (Сокіл, 2008, с. 123; Лужецька, 2012, с. 184), або можуть указувати на послідовність появи цих

географічних об'єктів: *Другий Лиман* (Слов'янськ Крам.), *Другий Міст* (Слов'янськ Крам.), *Перший Лиман* (Слов'янськ Крам.), *Перший Міст* (Слов'янськ Крам.), *Третій Цех* (Слов'янськ Крам.), *Перший Переїзд* (Торецьк Крам.), *Другий Переїзд* (Торецьк Крам.), *Перший Ярок* (Торецьк Крам.), *Другий Ярок* (Торецьк Крам.), *П'ятий Квартал* (Горлівка Горл.), *Сьомий Міст* (Торецьк Крам.) та ін.

З-поміж формацій із числівниковим компонентом зафіксовано поодинокі утворення з кількісним числівником: *Три Біса* (шахта № 3, Макіївка).

Виявлено також мікротопоніми, компоненти яких поєднані керуванням та приляганням за моделлю «іменник + іменник»: *Башия Смерті* (будинок, Слов'янськ Крам.), *Вілла Марія* (будинок, Слов'янськ Крам.) та ін., «прислівник + дієслово»: *Ніде Жити* (балка, с. Старобешеве Дон.).

3. Прийменникові конструкції в ролі мікротопонімів

Вагомою часткою мікротопонімікону Донеччини є прийменникові конструкції. Зазвичай це утворення, що складаються з прийменника й загальної (власної) назви (Лісняк, 2004; Лужецька, 2012 та ін.). На думку М. Сороцької, прийменникові конструкції – «це порівняно молодий тип назв, про що свідчить той факт, що той самий об'єкт може бути означений поєднанням різних прийменників з опорним словом, у залежності від місця знаходження номінатора» (Сороцька, 2011, с. 195). Такі структури в науковій літературі називають ще назвами-орієнтирами, які, за словами Д. Бучка, вказують на розташування «безіменних» *de facto* географічних реалій щодо інших вагомих і загальновідомих у певній місцевості (Бучко, 2005, с. 20). На думку Н. Сокіл, «у мікротопонімі-слово-сполуці прийменник відіграє важливішу роль, ніж іменник, оскільки без прийменника власна назва входила б до низки мікротопонімів простої структури з винятково ідентифікуючими, індивідуалізуючими функціями, але без своєрідної просторової. Це найменування комунікативного характеру, оскільки створюються здебільшого в процесі спілкування, проте частота і тривалість їх уживання в лексиконі мешканців села вводить їх в ряд онімних одиниць» (Сокіл-Клепар, 2015, с. 663). Серед зібраного матеріалу виявлено 135 утворень із прийменниками *біля*, *коло*, *за*, *на*, *у*, що становить 26,8 % усіх пропріативів.

Найбільшу кількість власних географічних назв виявлено з прийменником *на* (106 мікротопонімів, 78,5 %), який указує на те, що об'єкт роз-

ташований на певній території або поряд із нею (Подольская, 1983, с. 50): *На Забалці* (Торецьк Крам.), *На Саманних* (Торецьк Крам.), *На Кубі* (Слов'янськ Крам.), *На Бакаю* (Слов'янськ Крам.), *На Дивному* (Слов'янськ Крам.), *На Кузні* (Слов'янськ Крам.), *На Варшаві* (Слов'янськ Крам.), *На Кольці* (Донецьк), *На Монголії* (Слов'янськ Крам.), *На Музикальці* (Бахмут Бахм.), *На Виноградниках* (Слов'янськ Крам.) та ін.

Мікротопоніми з прийменником **біля, коло** виражають розташування іменованого об'єкта біля іншого об'єкта або конкретної особи (Сороцька, 2011, с. 196): *Біля Кладбища* (сел. Щербинівка Крам.), *Біля Йолочок* (сел. Щербинівка Крам.), *Біля Журавля* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Біля Загробного* (Слов'янськ Крам.), *Біля Самольота* (Слов'янськ Крам.), *Біля Пластмаски* (Слов'янськ Крам.), *Коло Рибака* (Слов'янськ Крам.) та ін.

Кількісно менше представлені назви з прийменником *за* (5 одиниць, 3,7%), який указує, що означуваний об'єкт перебуває за іншим об'єктом стосовно номінатора (Лужецька, 2012, с. 177). Зібрані деривати переважно описують культурно-господарські реалії: *За Кладбищем* (Слов'янськ Крам.), *За Пулями* (Слов'янськ Крам.), *За Пам'ятником* (Слов'янськ Крам.) та ін. Зафіксовано поодинокі випадки відантропонімних похідних: *За Санатчихою* (куток, сел. Щербинівка Крам.).

Конструкції з прийменником **в** виражають семантику, подібну до утворень із прийменником **на**, тобто денотат розміщений на території або в межах просторового охоплення об'єкта орієнтира: *В Проскураківці* (Слов'янськ Крам.), *У Колонтаївці* (Слов'янськ Крам.), *У Сердитій* (с. Сердите Бахм.) тощо.

4. Багатокомпонентні мікротопоніми

Серед зібраного матеріалу виявлено й багатокомпонентні мікротопоніми, що являють собою назви, які складаються з трьох і більше елементів. У мікротопоніміконі Донеччини такі назви малих географічних об'єктів малопоширені. Названі описові конструкції утворені за такими моделями: «іменник + прийменник + іменник» (*Ринок Біля Пам'ятника* (Слов'янськ Крам.)), «іменник + іменник + іменник» (*Будинок Царя Курорту* (Слов'янськ Крам.)), «прийменник + іменник + іменник» (*Коло Годинника Кераму* (Слов'янськ Крам.)), «прийменник + прикметник + іменник» (*В Царському Селі* (Донецьк), *На Красних Колодцях* (Торецьк

Крам.), *На Хитрому Ринку* (Слов'янськ Крам.; Маріуполь), *На Новому Світі* (Краматорськ Крам.), *На Мелових Горах* (Краматорськ Крам.) та ін.). Найпродуктивнішою словотвірною моделлю для мікротопонімікону досліджуваного регіону є формації «прийменник + прикметник + іменник» (66,6 %). Серед зібраного матеріалу зафіксовано один мікротопонім, що є назвою-реченням: *Рай Земний на Донеччині* (Райгородок Крам.).

Висновки

Як бачимо, мікротопонімія Донеччини різнопланова з погляду структури. На основі аналізу структурно-словотвірної організації мікротопонімії Донеччини виявлено прості (*Низ* (куток, сел. Щербинівка Крам.), *Кузня* (місце, Слов'янськ Крам.), *Пекарня* (куток, сел. Щербинівка Крам.) та ін.), складні (*П'ятихатки* (частина мікрорайону, Бахмут Бахм.) та ін.) та складені (*Циганський Хутір* (куток у районі шахти «Торецька», Торецьк Крам.), *За Кладбищем* (Слов'янськ Крам.) та ін.) найменування, з-поміж яких переважають мікротопоніми простої структури. Прості назви малих географічних об'єктів утворені лексико-семантичним, морфологічним, морфолого-синтаксичним та лексико-синтаксичним способами.

Найпродуктивнішим є лексико-семантичний спосіб творення мікротопонімів. Серед суфіксальних дериватів виявлено назви з продуктивними формантами **-івк-** (**-овк-**, **-євк-**), **-к-** (*Каширівка* (частина вулиці Привокзальної, сел. Щербинівка Крам.), *Карандашка* (куток, Слов'янськ Крам.) та ін.). У мікротопонімії Донеччини зафіксовано велику кількість складених назв, з-поміж яких виокремлюємо двослівні (*Нижня Ганнівка* (вул. Зарічна, сел. Щербинівка Крам.), *Гостра Могила* (Слов'янськ Крам.) та ін.), прийменникові конструкції в ролі мікротопонімів (*На Кубі* (Слов'янськ Крам.), *За Пулями* (Слов'янськ Крам.) та ін.) і багатокомпонентні (*Будинок Царя Курорту* (Слов'янськ Крам.), *На Хитрому Ринку* (Слов'янськ Крам.) та ін.) мікротопоніми, кожні з яких мають свої моделі творення, а також предикативні конструкції (*Рай Земний на Донеччині* (сел. Райгородок Крам.)). Перспективу розвідки вбачаємо в продовженні збирання назв мікрооб'єктів інших населених пунктів Донецької області, дослідженні структурно-словотвірних особливостей мікротопонімів інших міст/сіл Донеччини й аналізі лексико-семантичних особливостей таких найменувань.

Список умовних скорочень

- Бахм. – Бахмутський район Донецької області
Волн. – Волноваський район Донецької області
Горл. – Горлівський район Донецької області
Дон. – Донецький район Донецької області
Крам. – Краматорський район Донецької області
Маріуп. – Маріупольський район Донецької області
Покр. – Покровський район Донецької області

Список використаної літератури

- Баньої, В. (2019). Особливості функціонування закарпатських мікротопонімів, утворених шляхом субстантивзації. В *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету Івана Франка* (Вип. 24, Т. 1, с. 43–49). Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика».
- Бучко, Д. Г. (2005). Аноніміми сіл давнього Любачівського повіту. В М. Łesiw, M. Olejnik (Red.), *Mikrotoponimia na pograniczach językowo-kulturowych* (s. 17–23). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Бучко, Д. Г. (1992). *Ойконімія Покуття*. (Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук). Чернівці, Україна.
- Карпенко, Ю. О. (1970). Топоними и географические термины (вопросы взаимосвязи). В *Местные географические термины: вопросы географии* (№ 81, с. 36–45). Москва: Мысль.
- Карпенко, Ю. О. (1973). *Топонімія Буковини*. Київ: Наукова думка.
- Карпенко, Ю. О. (1992). Синхронічна сутність лексико-семантичного способу словотвору. *Мовознавство*, 4, 3–10.
- Ковалик, І. І. (2008). Про ономатизацію, трансономатизацію і деноматизацію. В З. Терлак (Упоряд.), *Питання українського і слов'янського мовознавства. Вибрані праці* (Ч. 2, с. 280–282). Львів, Івано-Франківськ.
- Котович, В. (2005). Перемишлянщина у світлі географічних назв. В *Традиційне і нове у вивченні власних імен: тези доп. Міжнар. ономастичної конф. (Донецьк – Горлівка – Святогірськ, 13–16 жовтня 2005 р.)* (с. 93–97). Донецьк.
- Лисенко, А. (2009). Первинні ойконіми Полтавської області. *Лінгвістичні студії*, 18, 212–216.
- Лісняк, Н. І. (2004). Мікротопонімія Західного Поділля. (Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук). Львів, Україна.
- Луженька, О. (2012). Мікротопоніми складеної структури Бережанщини та Підгаєччини. В *Рідне слово в етнокультурному вимірі* (с. 181–188). Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2012_2012_25.
- Лукаш, Г. П. (2006). Ономастична метафора й конотативний онім: спільне та відмінне. В Р. М. Козлова (Отв. ред.), *Актуальные вопросы славянской ономастики: матер. III Междунар. науч. конф. «Славянская ономастика в ареальном, этимологическом и хронологическом аспектах» (6–7 октября 2006 г.)* (с. 171–178). Гомель: ГГУ им. Скорини.
- Лучик, В. В. (2007). Позамовні чинники й категорії ойконімної номінації. В В. П. Шульгач (Відп. ред.) та ін., *Студії з ономастики та етимології* (с. 193–201). Київ.

- Михальчук, О. І. (1998). *Мікротопонімія Підгір'я*. (Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук). Київ, Україна.
- Отин, Е. С. (2014). *Происхождение географических названий Донбасса*. Донецк: Юго-Восток.
- Отин, Е. С. (1992). Що таке топоніміка (вступна лекція до спецкурсу з лінгвістичного краєзнавства). В Н. Д. Познанська та ін. (Наук. ред.), *Структура і функції ономастичних одиниць: зб. наук. пр.* (с. 4–23). Донецьк: ДонДУ.
- Подольская, Н. В. (1983). *Типовые восточнославянские топоосновы: словообразовательный анализ*. Москва: Наука.
- Поляруш, Т. (2003). Структура і функціонування складених назв у різних класах топонімів. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Мовознавство, 1*, 138–142.
- Проць, О. І. (2011). *Мікротопонімія півночі Львівської області*. (Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук). Львів, Україна.
- Сегін, Л. В. (2020). Структурно-словотвірні особливості мікротопонімів міста Слов'янська. *Науковий вісник Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: «Філологічні науки» (мовознавство), 13*, 160–164.
- Сокіл-Клепар, Н. (2015). Землеробська лексика як складова карпатських мікротопонімів. *Народознавчі зошити, 3*, 660–667.
- Сокіл, Н. (2008). *Мікротопонімія Сколівщини*. Львів: Афіша.
- Сороцька, М. (2011). Структурні особливості мікротопонімів приймаєникової та складеної структури Північної Тернопільщини. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство, 2*, 191–201.
- Торчинська, Н. (2014). *Мікротопоніми села Солобківці Ярмолинецького району Хмельницької області*. Взято з <http://elar.khnu.km.ua>.
- Цілуйко, К. К. (1957). Топонімія Покровського району Дніпропетровського району. *Мовознавство. Наукові записки, XIV*, 62–90.
- Черняхівська, Є. М. (1962). Питання словотвірної структури топонімічних назв Львівщини. В *Питання топоніміки та ономастики* (с. 101–108). Київ.
- Яніцька, Н. Р. (2009). Мікротопоніми центральних та східних районів Львівщини, мотивовані назвами кольорів. *Логос ономастики, 1*, 42–47.

References

- Banoi, V. (2019). Osoblyvosti funktsionuvannia zakarpatskykh mikrotoponimiv, utvorenykh shliakhom substyvatysii [The features of functioning of Transcarpathian microtoponyms formed by nominalization]. In *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuz. zb. nauk. prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho univertsytetu Ivana Franka [Topical Issues of the humanities: interuniversity collection of scholar works of young scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University]* (Vol. 24 (T. 1), pp. 43–49). Drohobych: Vydavnychiy dim "Helvetyka" [in Ukrainian].
- Buchko, D. H. (1992). *Oikonimiia Pokuttia [Oikonyms of Pokuttia]*. (Extended abstract of Dissertation). Chernivtsi, Ukraine [in Ukrainian].
- Buchko, D. H. (2005). Anoikonimy sil davnoho Liubachivskoho povitu [Anoikonym of villages of ancient Lyubachiv District]. In M. Lesiow, & M. Olejnik (Eds.), *Mikrotoponimia na pograniczach językowo-kulturowych* (pp. 17–23). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej [in Ukrainian].

- Cherniakhivska, Ye. M. (1962). Pytannia slovotvorchoi struktury toponimichnykh nazv Lvivshchyny [Questions of word-formative structure of toponymic names in Lviv region]. In *Pytannia toponimiky ta onomastyky [Topics of toponymy and onomastics]* (pp. 101–108). Kyiv [in Ukrainian].
- Karpenko, Yu. O. (1970). Toponymy y heohrafycheskyie termyny (voprosy vzaymosviazy) [Toponyms and geographical terms (relationship issues)]. In *Mestnyie heohrafycheskyie termyny: voprosy heohrafii [Local geographic terms: Geographical Issues]* (No. 81, pp. 36–45). Moskva: Mysl [in Russian].
- Karpenko, Yu. O. (1973). *Toponimiiia Bukovyny [Toponymy of Bukovyna]*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Karpenko, Yu. O. (1992). Synkhronichna sutnist leksyko-semantychnoho sposobu slovotvoru [Synchronous essence of lexical-semantic way of word formation]. *Movoznavstvo [Linguistics]*, 4, 3–10 [in Ukrainian].
- Kotovych, V. (2005). Peremyslhianshchyna u svitli heohrafichnykh nazv [Peremyslhiany Raion in the light of geographical names]. In *Tradytsiine i nove u vyychenni vlasnykh imen: tezy dop. Mizhnar. onomastychnoi konf. (Donetsk – Horlivka – Sviatohirsk, 13–16 zhovtnia 2005 r.) [Traditional and new in the study of proper names: abstracts of reports of the International Onomastic Conference]* (pp. 93–97). Donetsk [in Ukrainian].
- Kovalyk, I. I. (2008). Pro onomatyzatsiiu, transonomatyzatsiiu i denomatyzatsiiu [On onomatization, transonomatization and denomatization]. In Z. Terlak (Ed.), *Pytannia ukrainskoho i slovianskoho movoznavstva. Vybrani pratsi [Issues of Ukrainian and Slavic linguistics. Selected works]* (Vol. 2, pp. 280–282). Lviv, Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Lisniak, N. I. (2004). *Mikrotoponimiiia Zakhidnoho Podillia [Microtoponymy of Western Podillia]*. (Extended abstract of Dissertation). Lviv, Ukraine [in Ukrainian].
- Luchyk, V. V. (2007). Pozamovni chynnyky y katehorii oikonimnoi nominatsii [Extralinguistic factors and categories of oikonymic nomination]. In V. P. Shulhach et al. (Eds.), *Studii z onomastyky ta etymologii [Onomastics and etymology studies]* (pp. 193–201). Kyiv [in Ukrainian].
- Lukash, H. P. (2006). Onomastychna metafora y konotatyvnyi onim: spilne ta vidminne [Onomastic metaphor and connotative onym: common and different]. In R. M. Kozlova (Ed.), *Aktualnye voprosy slavianskoi onomastyky: mater. III Mezhdunar. nauch. konf. «Slavianskaia onomastyka v arealnom, etymolohycheskom y khronolohycheskom aspektak» (6–7 oktiabria 2006 h.) [Current issues of Slavic onomastics: materials of III International scientific conference “Slavic onomastics in areal, etymological and chronological aspects”]* (pp. 171–178). Homel: HHU im. Skoryny [in Ukrainian].
- Luzhetska, O. (2012). Mikrotoponimy skladenoj struktury Berezhanshchyny ta Pidhaiechchyny [Microtoponyms of the complex structure of Berezan and Pidhaiech regions]. In *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri [The native word in the ethnocultural dimension]* (pp. 181–188). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2012_2012_25 [in Ukrainian].
- Lysenko, A. (2009). Pervynni oikonimy Poltavskoi oblasti [Primary oikonyms of Poltava Oblast]. *Linhvistychni studii [Linguistic studies]*, 18, 212–216 [in Ukrainian].
- Mykhalchuk, O. I. (1998). *Mikrotoponimiiia Pidhiria [Microtoponymy Pidhiria]*. (Extended abstract of Dissertation). Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
- Otin, Ye. S. (1992). Shcho take toponimika (vstupna lektsiia do spetskursu z linhvistychnoho kraieznnavstva) [What is toponymy (introductory lecture to a special course in linguistic regional study)]. In V. D. Poznanska et al. (Eds.), *Struktura i funktsii onomastychnykh odynyt [The structure and functions of onomastic units: a collection of scholar papers]* (pp. 4–23). Donetsk: DonDU [in Russian].

- Otyń, E. S. (2014). *Proiskhozhdeniye heografyicheskikh nazvaniy Donbassa [The origin of the geographical names of Donbass]*. Donetsk: Yuho-Vostok [in Russian].
- Podolskaia, N. V. (1983). *Tipovyye vostochnoslavianskiye topoosnovy: slovoobrazovatelnyi analiz [Typical East Slavic toponyms: word-formative analysis]*. Moskva: Nauka [in Russian].
- Poliarush, T. (2003). *Struktura i funktsionuvannia skladenykh nazv u riznykh klasakh toponimiv [Structure and functioning of compound names in different classes of toponyms]*. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Movoznavstvo [Proceedings of Ternopil State Pedagogical University. Series: Linguistics]*, 1, 138–142 [in Ukrainian].
- Prots, O. I. (2011). *Mikrotoponimiia pivnochi Lvivskoi oblasti [Microtoponymy of Northern Lviv Oblast]*. (Extended abstract of Dissertation). Lviv, Ukraine [in Ukrainian].
- Sehin, L. V. (2020). *Strukturno-slootovirni osoblyvosti mikrotoponimiv mista Sloviansk [Structural and word-forming features of microtoponyms of Sloviansk]*. *Naukovyi visnyk Drohobyt'skoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii: "Filolohichni nauky" (movoznavstvo) [Scientific Bulletin of Ivan Franko Drohobych Pedagogical University. Series: "Philological Sciences" (linguistics)]*, 13, 160–164 [in Ukrainian].
- Sokil, N. (2008). *Mikrotoponimiia Skolivshchyny [Microtoponymy of Skole region]*. Lviv: Afisha [in Ukrainian].
- Sokil-Klepar, N. (2015). *Zemlerobska leksyka yak skladova karpatskykh mikrotoponimiv [Agricultural vocabulary as a component of Carpathian microtoponyms]*. *Narodoznavchi zoshyty [Ethnographic notebooks]*, 3, 660–667 [in Ukrainian].
- Sorotska, M. (2011). *Strukturni osoblyvosti mikrotoponimiv pryimennykovoi ta skladenoï struktury Pivnichnoi Ternopilshchyny [Structural features of microtoponyms of prepositional and compound structure of Northern Ternopil region]*. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Movoznavstvo [Proceedings of Ternopil National Pedagogical University. Series: Linguistics]*, 2, 191–201 [in Ukrainian].
- Torchynska, N. (2014). *Mikrotoponimy sela Solobkivtsi Yarmolynetskoho raionu Khmelnytskoi oblasti [Microtoponymy of the village Solobkivtsi (Iarmolynetsii District Khmelnytskii Oblast)]*. Retrieved from <http://elar.khnu.km.ua> [in Ukrainian].
- Tsiluiko, K. K. (1957). *Toponimiia Pokrovskoho raionu Dnipropetrovskoho raionu [Toponymy of Pokrovskii District of Dnipropetrovsk District]*. *Movoznavstvo. Naukovi zapysky [Linguistics. Proceedings]*, XIV, 62–90 [in Ukrainian].
- Yanitska, N. R. (2009). *Mikrotoponimy tsentralnykh ta skhidnykh raioniv Lvivshchyny motyвовani nazvamy koloriv [Microtoponyms of the Central and Eastern Districts of Lviv region, motivated by the names of colors]*. *Lohos onomastyky [Logos of onomastics]*, 1, 42–47 [in Ukrainian].

Abstract

Liubomyr Sehin

STRUCTURAL AND WORD-FORMING FEATURES OF MICROTOPONYMS OF DONETSK REGION

Problem statement. Despite the fact that microtoponyms belong to the most numerous class of onyms, so far such names of Donetsk region have been

studied sporadically and superficially. It is important to identify and record such onyms, so as not to lose forever.

The **purpose** of the article is to analyze the structural and word-forming organization of microtoponyms of Donetsk region.

Research methods. The method of research of structural and word-forming features of microtoponyms is based on the questionnaires and interviews (for collecting microtoponymic material) and methods: descriptive (for inventory, classification and interpretation of microtoponyms), structural (for describing structural features of simple, complex and compound onyms), quantitative analysis (to establish the performance of structural types, word-forming methods and manners).

The main results of the study. The simple, complex and compound names are revealed based on the analysis of the structural and word-forming organization of microtoponymy of Donetsk region. Simple names of small geographical objects are formed by lexical-semantic, morphological, basic, morphological-syntactic and lexical-syntactic methods. The most productive is the lexical-semantic way of creating microtoponyms. Among the suffix derivatives, names with productive forms **-ivk-** (**-ovk-**, **-evk-**), **-k-** were found. In the microtoponymy of Donetsk region a large number of compound names is recorded, among which we single out two-word, prepositional constructions, multicomponent microtoponyms and predicative constructions.

Conclusions and prospects. The results of the study show that the microtoponymy of Donetsk region is diverse in terms of structure and methods and means of forming. We see the prospect of exploration in: 1) collecting the names of micro-objects of other settlements in the Donetsk region; 2) to investigate the structural and word-forming features of microtoponyms of other cities / villages of Donetsk region; 2) to analyze the lexical and semantic features of such names of the named region.

Keywords: microtoponym, simple, complex and compound onyms, prepositional combinations.

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

Матеріал надійшов 28.07.2021